

Riktlinjer för Studie-och yrkesvägledning i Östersunds kommun.

Antagen av:

Förvaltningsledningen för
Barn- och utbildningsförvaltningen i
Östersunds kommun 2015-06-04
Reviderad 2019-04-23

1. Bakgrund

Sveriges, Jämtlands och Östersunds arbetsmarknad står inför stora utmaningar i ett samhälle som allt snabbare digitaliseras. När Statistiska centralbyrån senast rapporterade om antalet yrken i Sverige (år 2017) kunde de räknas till dryga 8 700 stycken. Yrken tillkommer, försvinner eller på olika sätt förändrats med tiden. Stiftelsen för Strategisk Forskning, SSF, bedömde (år 2014) att hälften av dagens anställda beräknas kunna ersättas av digital teknik under de kommande tjugo åren.

I denna snabbt föränderliga värld ska Östersunds grundskoleelever i framtiden leva och verka. Det ställer krav på att eleverna förvärvar verktyg och kunskap för att kunna göra väl underbyggda val när det gäller deras framtida studie- och yrkesliv som inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund. I sin tur ställer det krav på att Östersunds skolor verkar för att ge eleverna dessa verktyg och kunskaper.

Den individuella aspekten av studie- och yrkesvägledning är minst lika viktig. Den ger individen verktyg att sortera och kritisk granska den stora mängd information om livsval som den får under sitt liv, inte minst under grundskoletiden.

I Skolverkets allmänna råd kring grundskolans studie- och yrkesvägledning fastslås att huvudmannen bör konkretisera vad de nationella målen för studie- och yrkesvägledning innebär för den egna verksamheten.

Juni 2015 antog Östersunds kommun dessa riktlinjer för att vara ett stöd till de egna verksamheternas utveckling av handlingsplaner för arbetet med studie- och yrkesvägledning. Riktlinjerna bygger på att kommunövergripande mål kopplas till varje stadium (F-3), (4-6) och (7-9) på grundskolan. Målen är konkreta men styr inte i detalj hur skolorna ska arbeta.

2. Vad är studie- och yrkesvägledning?

Studie- och yrkesvägledning kan delas upp i två olika kategorier:

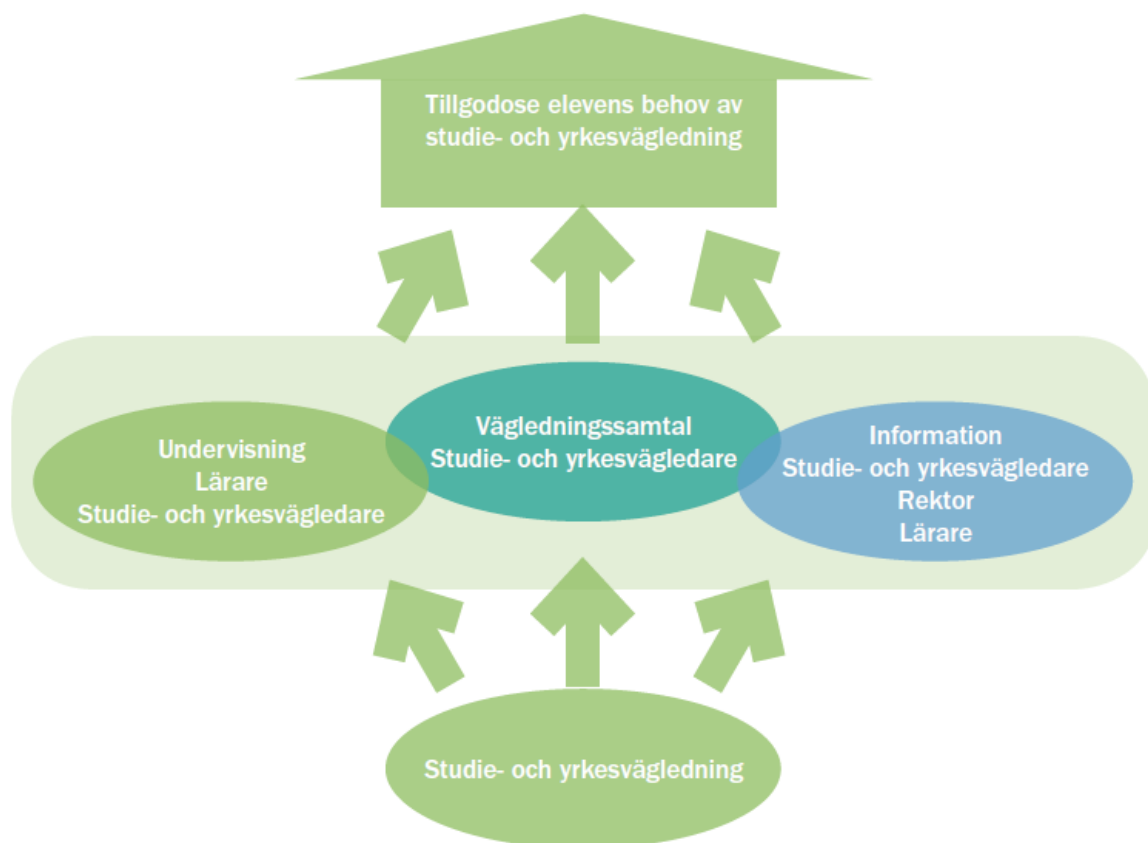
Studie- och yrkesvägledning i *snäv* bemärkelse är den vägledning som en studie- och yrkesvägledare ansvarar för genom att ge vägledningssamtal såväl individuellt som i grupp. Denna typ av studie- och yrkesvägledning skall utgå från elevernas förutsättningar och behov, och den ska anpassas till den enskilde eleven på sådant sätt att hänsyn tas till individuella förutsättningar och behov.

Studie- och yrkesvägledning i *vid* bemärkelse är all skolverksamhet som bidrar till elevernas förvärvande av verktyg, kunskaper och erfarenheter som sedan ligger till grund för deras fortsatta studie- och yrkesval. I den vida bemärkelsen ingår således exempel som PRAO, studiebesök, klassrumsundervisning om arbetslivet, information om utbildningar och aktiviteter som utvecklar elevernas kännedom om sig själva. Studie- och yrkesvägledning i *vid* bemärkelse ersätter begreppet studie- och yrkesorientering som användes fram till nyligen av Skolverket.

All personal i grundskolan och grundsärskolan ska vara involverade i elevernas studie- och yrkesvägledning i *vid* bemärkelse och därmed bidra till att vidga elevens perspektiv samt öka

elevens kompetens att möta framtiden utan att begränsas av t.ex kön, social eller kulturell bakgrund.

Figuren nedan (hämtad från Skolverkets allmänna råd kring studie- och yrkesvägledning) illustrerar uppbyggnaden av studie- och yrkesvägledning i grundskolan:

3. De nationella målen för studie- och yrkesvägledning.

I LGR11 och LGRS11 (Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 samt Läroplan för grundsärskolan 2011) behandlas studie- och yrkesvägledning i tre kapitel och följande mål slås fast:

Skolan har som mål att ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola:

- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

(LGR11 och LGRS11 Kap. 2.2 – Kunskaper)

Skolans mål är att varje elev:

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden.
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings-, och kulturliv.
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och andra länder.

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning,
- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
- vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

(LGR11 och LGRS11, Kap. 2.6 – Skolan och omvärlden)

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att:

- samverka mellan skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.
- den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.

(LGR11 och LGRS11, Kap. 2.8 - Rektorns ansvar)

4. Kommunövergripande mål för studie- och yrkesvägledning i Östersunds kommun.

För att säkerställa att de nationella målen kring studie- och yrkesvägledning och för att tillmötesgå Skolverkets allmänna råd om att konkretisera vad de nationella målen innebär för den egna verksamheten har Östersunds kommun valt att fastställa nedanstående mål för verksamheten kring studie- och yrkesvägledning. Målen är kommunövergripande och gäller samtliga kommunala grundskolor inklusive förskoleklass. Målen har tagits fram av utvecklarerna för skola och omvärld i dialog med kommunens studie- och yrkesvägledare samt referenspersoner som rektorer och lärare i grundskolan och grundsärskolan. Målen har fastslagits av Barn- och utbildningsförvaltningens ledningsgrupp.

Mål för årskurs F - 3

När eleven lämnar årskurs 3...

1. ska eleven veta vad ett yrke är.

2. ska eleven veta varför vi går i skolan och varför ett arbete är viktigt för såväl individ som samhälle.
3. ska eleven veta vad en god arbetsmiljö i skolan är och vikten av att kunna samarbeta med olika människor.
4. ska eleven veta vad ett företag är.
5. ska eleven ha kommit i kontakt med någon ideell förening och förstå skillnaden mellan ideellt arbete, lönearbete och företagande.
6. ska eleven ha kommit i kontakt med människor som yrkesmässigt eller ideellt arbetar med kultur.
7. ska eleven ha kommit i kontakt med olika aktörer som arbetar i närsamhället.

Mål för årskurs 4 – 6

När eleven lämnar årskurs 6...

8. ska eleven ha kännedom om hur skolämnena kan kopplas till färdigheter som används inom arbetslivet.
9. ska eleven ha fått bekanta sig med olika typer av branscher och yrken i närsamhället.
10. ska eleven ha kunskaper om vad god arbetsmiljö är.
11. ska eleven förstå skillnaden mellan att vara anställd, företagare och ideellt arbetande.
12. ska eleven ha kommit i kontakt med människor som yrkesmässigt eller ideellt arbetar med kultur.
13. ska eleverna blivit utmanade att undersöka arbetsmarknaden utifrån kön, social och kulturellt perspektiv.
14. ska samtliga elever och vårdnadshavare ha fått information om språkvalet och dess betydelse och möjligheter.
15. ska eleven ha fått kunskaper om hur arbete såg ut förr och hur arbete ser ut i andra länder.

Mål för årskurs 7 - 9

När eleven lämnar årskurs 9...

16. ska eleven ha kunskaper och verktyg för att kunna göra ett väl underbyggt val.
17. ska eleven ha haft vägledningssamtal med en utbildad studie- och yrkesvägledare.
18. ska eleven ha fått information om gymnasiet och hur man kan söka kunskap om fortsatta studier och yrken även efter gymnasiet.
19. ska eleven kunna koppla skolämnena till färdigheter som används inom arbetslivet.
20. ska eleven ha fått erfarenheter av olika slag från arbetslivet, till exempel i form av studiebesök och PRAO.
21. ska eleven ha fått information om arbetsförmedling, fackliga organisationer och branschorganisationer och om hur studier och arbetsliv fungerar.
22. ska eleven ha arbetat med normkritiskt tänkande och berört arbetsmarknadsfrågor kopplade till kön, social och kulturell bakgrund.

23. ska eleven ha fått kunskap om hur arbetsmarknaden fungerar, vilka rättigheter och skyldigheter som finns, hur arbete förändras över tid och hur villkor för arbete och utbildning ser ut i andra länder.
24. ska eleven ha fått kunskap om frågor som rör företagsamhet och entreprenörskap.
25. ska eleven ha genomgått minst 10 dagars PRAO.
26. ska eleven ha besökt och träffat representanter från såväl gymnasieskolor som högskola/universitet.

Mål för grundsärskolan

I grundsärskolan är det extra viktigt att all verksamhet sker efter elevernas förmåga och utvecklingsnivå.

När eleverna lämnar årskurs 6...

1. ska eleven ha tränats i att identifiera och formulera sina intressen, möjligheter och önskemål inför framtiden.
2. ska eleven ha tränats i att förstå konsekvenserna av sina val.
3. ska eleven ha fått kunskap om några av de yrkesgrupper som arbetar inom skolan.
4. ska eleven ha arbetat med normkritiskt tänkande och berört arbetsmarknadsfrågor kopplade till kön, social och kulturell bakgrund.
5. ska eleven efter sina individuella möjligheter ha fått prova PRAO i åk 6 i skolans närhet.
6. ska eleverna ha fått information om och träffat representanter från grundsärskolan åk. 7-9.

När eleverna lämnar årskurs 9...

7. ska eleven ha tränats i att identifiera och formulera sina intressen, möjligheter och önskemål inför framtiden.
8. ska eleven ha tränats i att förstå konsekvenserna av sina val.
9. ska eleven ha arbetat med normkritiskt tänkande och berört arbetsmarknadsfrågor kopplade till kön, social och kulturell bakgrund.
10. ska eleven ha besökt och träffat representanter från gymnasiesärskolan.
11. ska eleven ha tränats i att förstå varför det är viktigt att ha en sysselsättning att gå till efter skoltiden.
12. ska eleven ha tränats i att koppla ihop skolämnen med yrken och utbildning inom gymnasiesärskolan.
13. ska eleven ha kommit i kontakt med olika yrken och branscher utanför skolans väggar.
14. ska eleven ha fått information om olika utbildningsvägar.
15. ska eleven efter sina individuella möjligheter ha fått prova PRAO från åk 6 och framåt i ökande grad.

5. Implementering

Riktlinjerna implementeras med start vårterminen 2017 genom att skolorna avsätter tillräckligt med tid till att arbeta igenom riktlinjerna, göra en handlingsplan som utgår från målen i riktlinjerna samt fördelar ansvar för att säkerställa att riktlinjerna uppnås. Arbetet leds av rektor eller den som rektor utser och handlingsplanerna skickas till Barn- och utbildningsförvaltningens samordnare för skola/omvärld som ger feedback på planerna.

Skolorna arbetar områdesvis där handlingsplanen för studie- och yrkesvägledning blir en röd tråd från förskoleklass till årskurs nio.

6. Utvärdering

Varje vårtermin utvärderar skolorna sin egen verksamhet kring studie- och yrkesvägledning som återkopplas till samordnare för skola/omvärld på Barn- och utbildningsförvaltningen. Fokus ska ligga på måluppfyllelse och analys av arbetet med studie- och yrkesvägledning samt föreslå förändringar/utveckling av handlingsplan inför kommande läsår.

Barn- och utbildningsförvaltningen ansvarar för att en kommunövergripande utvärdering som ska göras senast under höstterminen varje år där skolornas egna utvärderingar ligger till grund. Dessa riktlinjer ska utifrån resultatet av utvärdering revideras.

7. Stöd i arbetet

Vidare kan skolorna hitta inspiration via portalen ”Pedagog Östersund”. Rektorer och studie- och yrkesvägledare ska även ha tillgång till mer stöd i arbetet med studie- och yrkesvägledning och samtliga grundskolors handlingsplaner i gruppen “SYV i alla ämnen” på Outlook.

Stöd i arbetet med handlingsplanens utformande samt genomförande kan skolorna även få av kommunens samordnare för skola/omvärld.

8. Källor

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (rev. 2016)

Förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan 2011 (rev. 2016)

Skolverkets föreskrifter (2013) Allmänna råd med kommentarer om Arbeta med studie- och yrkesvägledning.

Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK), 2012. <http://www.scb.se/ssyk/>

Stiftelsen för strategisk forskning, 2014. <http://stratresearch.se/app/uploads/varannat-jobb-automatiseras.pdf>

9. Definitioner

I detta kapitel definieras ett antal begrepp som förekommer i riktlinjerna.

Arbete – sysselsättning eller verksamhet som individen deltar i. Detta arbete kan, men behöver inte vara, avlönat. Utöver lönearbete ingår häri exempelvis praktik, ungdomsanställningar och ideellt arbete.

Entreprenörskap – den dynamiska och sociala process, där individer, enskilt eller i samarbete, identifierar möjligheter och gör någonting med dem för att omforma idéer till praktiska och målinriktade aktiviteter i sociala, kulturella eller ekonomiska sammanhang.

Företag – affärsrörelse

Närsamhälle – det geografiska område som eleven i sin vardag rör sig i. Detta område utökas oftast i takt med att eleven blir äldre.

Yrke – Sysselsättning som man arbetar i och har sin huvudsakliga inkomst från. Att jobba i ett yrke kräver ofta en utbildning.